

გულგად ამირანაშვილი

ქაშვეთის ეკლესიის მხატვარი

როგორც ძველი თაობისთვის, ისე ახალგაზრდობისთვის, და საერთოდ ყველასთვის, კარგადაა ცნობილი, თუ ვინ მოხატა ქაშვეთის წმინდა გიორგის ეკლესია.

რუსთაველის გამზირის ამ გამორჩეული მშვენიერების შიდა კედლები ფრესკული ხელოვნებით შემოსა ჩვენმა სახელოვანმა მხატვარმა **ლადო გუდიაშვილმა**. მის მიერ სულჩადგმული საეკლესიო ფერწერა, რომელიც თავის მხრივ მაღალი მხატვრული ღირსებით გამოირჩევა, ყოველთვის გვაკვიფრებს არა მხოლოდ მრავალრიცხოვან მრევლს, არამედ გულის წადილით ეკლესიაში სალოცავად შემოსულ ყოველ ქრისტიანს. სულიერი სიმშვიდე და გაუცნობიერებელი ღელვაც გვეუფლება პირჯვრის გადასაწერად და სანთლის ასანთებად ღმრთის სავანეში მოხვედრილ მორწმუნეებს; ქრისტეს იდეალებით გამსჭვალულნი და ჭეშმარიტი რწმენისადმი ქედმოხრილნი, უპირველეს მხერას მივაპყრობთ წმინდა მარიამისა და ყრმა იესოს თვალწარმტაც ფრესკას, რომელიც ღვთიური მადლით ცხებული სახელოვანი მხატვრის ლადო გუდიაშვილის ჭეშმარიტად უნიკალური ხელოვნების შედეგია. ვუცქერთ ამ შესანიშნავ მხატვრულ ქმნილებას და სულიერად ვმადლდებით; ვუშხერთ მეტყველ ფერწერას და სრულად ვივსებით ღვთისგან მონაბერი სიწმინდით; გულში ვლოცავთ ამ ღვთაებრივი ნეტარების დიდოსტატ შემქმნელს, ნამდვილ ქართველ მამულიშვილს, ჩვენს ძვირფას ბატონ ლადოს!

არა მხოლოდ საეკლესიო ხელოვნების შესისხლხორცებულ ნაწილად ქცეული ფრესკული მხატვრობა, არამედ ლადო გუდიაშვილის ფუნჯით შექმნილი ყოველი შედეგრი, სულდგმულობს ჩვენს ყოფიერებაში. ისინი ქართველ ერთან ერთად იცოცხლებენ მარად,

როგორც დიდი ხელოვანის მაღალი სულიერების ჭეშმარიტი მაუწყებელი.

ისე როგორც, ლეონარდო და ვინჩის მიერ შექმნილი, მიუწვდომელი მონა-ლიზა ჯოკონდა ახლაც გვაფიქრებს და გვაღელვებს, ასევე დიდი ლადოს მიერ სულჩადგმული მხატვრული ტილოები, ხუთასი წლის შემდეგაც მოხიბლავენ ჩვენი თანამედროვეობის შორეულ მემკვიდრეებს. ამიტომ არის ლადო გუდიაშვილის შედევრები სრულყოფილად დაფასებული მსოფლიო ხელოვნებაში.

ეს ყველაფერი ახლა, მაგრამ მაშინ?

დემოკრატიული საქართველოს წლებში (1918 წლის 26 მაისიდან 1921 წლის 24 თებერვლის ჩათვლით) შემოქმედებით ასპარეზზე გამოსული ახალგაზრდა ლადო გუდიაშვილის ფერწერულმა ტილოებმა იმთავითვე დაიმკვიდრეს მათთვის შესაფერისი ადგილი ქართულ ხელოვნებაში. სიახლის შემეცნების თვალთახედვით აღიქვას და ღირსეულად შეაფასეს კიდევ თანამედროვეებმა მხოლოდ ლადო გუდიაშვილისათვის დამახასიათებელი მხატვრული სტილი XX ს-ის ათიანი წლების საქართველოში. მხატვრის უნიკალურობა არსებითად გამჟღავნდა საკუთრივ მისთვის ბოძებული ტალანტიდან მომდინარე ხელწერის თავისებურ მანერაში. შემოქმედებითი ცხოვრების მთელ მანძილზე, ლადო გუდიაშვილს არასოდეს არ უღალატია მისი სულის წიაღში წარმოშობილი მხატვრული სტილისა და ხელოვნების ფორმებისათვის. უნიკალურ ფერწერას არ ჰყოლია მხატვრობაში წინამორბედები და არც მიმდევარ-მიმბაძველნი. ხელოვნებათმცოდნეობაში თავდაპირველად გამოთქმული იყო შეხედულება, თითქოს ლადო გუდიაშვილს გაეგრძელებინოს ნიკო ფიროსმანაშვილისეული მხატვრული სტილი. მაგრამ ჩემი ღრმა რწმენით, ასეთი შეხედულება შორსაა სინამდვილისაგან. ორივე დიამეტრალურად განსხვავებული ხელწერის მქონე მხატვარია. თითოეული მათგანი თვითნაბადი ხელოვანია ქართული მხატვრობის ისტორიაში. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ლადო გუდიაშვილის ხელოვნებით შექმნილი მხატვრობა, მისთვის დამახასიათებელი სტილითა და გამომსახველობითი მანერით, ერთადერთია მსოფლიოში. და ამიტომაც, მისი ორიგინალურობა მარადიულობითაა შემკობილი.

1918 წლიდან საქართველოს საზოგადოებრივი განვითარების ახალი გეზი დაესახა. ამ დროს დასაბამი მიეცა საზოგადოების თავისუფალ განვითარებას, ეროვნული მეცნიერებისა და ხელოვნების

შემდგომ განვითარებას. ახალი ძლევამოსილებით ერთიანად იფეთქა ეროვნულმა კულტურამ: არქიტექტურამ, მხატვრობამ, მოქანდაკეობამ, თეატრალურმა ხელოვნებამ, სწავლა-განათლებამ... საქვეყნო ასპარეზზე გამოჩნდნენ ახალი სახეები, რომლებმაც ახალ საფეხურზე აიყვანეს უძველესი ქართული კულტურა.

მათ შორის იყო ახალგაზრდა ლადო გუდიაშვილიც. და აი, 1919 წელს, გამოშვებულ ქართველ ხელოვანთა პირველი ნამუშევრები. თბილისის სამხატვრო გალერეის კედლები შეივსო ლადო გუდიაშვილის ფერწერული ნამუშევრებით; გამოიფინა დავით კაკაბაძის ქართული ბუნების სილამაზით აღბეჭდილი პეიზაჟები; შალვა ქიქოძის მცირეფორმატიანი ნამუშევრები; მხატვარ დიმიტრი შევარდნაძის ფერებში გამოსახული პორტრეტები; მოსე თოიძის ძველი თბილისის ხედები დახუნძლული აივნებით; გიგო გაბაშვილის შეხარხოშებული ხეცსურები; ქართველი როდენის, მოქანდაკე იაკობ ნიკოლაძის მაღალოსტატობით შესრულებული პორტრეტული ქანდაკებები; დარბაზს ამშვენებდა უსაფლად გაუჩინარებული თვითნასწავლი მხატვრის ნიკო ფიროსმანაშვილის ორი თუ სამი ფერწერული ტილოც. გამოფენაში პირველად მონაწილეობა მიიღეს პირველმა ქართველმა მხატვარმა ქალებმაც: ელენე ახვლედიანმა და ქეთევან მაღალაშვილმა. გალერეაში ჭეშმარიტი ხელოვნების ზეიმი სუფევდა, რაც ყოველ მნახველს აღაფრთოვანებდა.

დიდი მოწონება დაიმსახურა ლადო გუდიაშვილის, დავით კაკაბაძის და შალვა ქიქოძის მხატვრობამ. გადაწყდა, სამივე ხელოვანი მივლინებით გაეგზავნათ პარიზში, ფერწერის ტექნიკაში დახვეწისა და მხატვრული მსოფლმხედველობის გამდიდრების მიზნით. მოგვიანებით, ასეთივე მისიით პარიზში ჩავიდნენ მხატვარი ქალები: ელენე ახვლედიანი და ქეთევან მაღალაშვილი.

ევროპული მხატვრობის მიმდინარეობათა გაცნობის სურვილით შეპყრობილმა ლადო გუდიაშვილმა, დავით კაკაბაძემ და შალვა ქიქოძემ 1919 წლის დეკემბერში შეაბიჯეს საფრანგეთის მიწაზე. პარიზის ნატიფ ხელოვნებათა აკადემიური სკოლის ხელმძღვანელობამ უარი განაცხადა ქართველ სტუმართა მხატვრულ აღზრდაზე. იმ მიზეზით, რომ სამივე ხელოვანი სამართლიანად მიიჩნიეს მათთვის დამახასიათებელი სტილის მქონე უკვე ჩამოყალიბებულ მხატვრებად. მიუხედავად ამისა, ისინი მაინც დატოვეს პარიზში შემოქმედებითი მუშაობის გაგრძელებისა და ევროპულ გამოფენებში მონაწილეობის მიზნით.

პარიზში ჩასული ქართველი მხატვრები დაბინადრდნენ მონპარნასის ქუჩაზე. მათი ცხოვრების განუყოფელ ნაწილებად გადაიქცნენ მონმარტრი და მრგვალსახურავიანი კაფე „როტონდა“, სადაც თავს იყრიდა ადგილობრივ და უცხოელ ხელოვანთა მნიშვნელოვანი ნაწილი.

პარიზში გატარებული ახალგაზრდობის წლები ფრანგულ სიზმრად გადაექცა ლადო გუდიაშვილს. მხრებგაშლილი ბატონი ლადო მხატვრულ აღმაფრენას განიცდიდა: დაუღალავი შრომით (რაც მას ყოველთვის ახასიათებდა) ერთმანეთზე მიყოლებით იქმნებოდა შედეგები. მის მიერ მაღალოსტატობით შექმნილ ახალ-ახალ ნამუშევრებს თვლა არ ჰქონდა! მის ხელოვნებას აღიარება და დაფასება არ აკლდა...

საქართველოდან გამოყოფილი გულწრფელი მეგობრობა ლადო გუდიაშვილს არ გაუწყვეტია არც დავით კაკაბაძესთან და არც შალვა ქიქოძესთან; მათი მეგობრობა შეავსეს მოგვიანებით პარიზში ჩასულმა ელენე ახვლედიანმა და ქეთევან მაღალაშვილმა. ბატონ ლადოსა და მის ქართველ მეგობრებს ასევე დაუმეგობრდნენ უცხოელებიც: დაუფასებელი ამედეო მოდილიანი და ერთობ შეუცნობელი მხატვრობის შემქმნელი პაბლო პიკასო; ლადოსთან ურთიერთობაში უმწიკვლო მეგობრობით გამოირჩეოდა მწერალი ლუი არაგონი; პარიზში გაიცნო და მეგობრობის ხელი გაუწოდა სიყვარულის მჭობბე პოეტს სერგეი ესენინს; განსაკუთრებით აფასებდა საქართველოში დაბადებულ და აღზრდილ, იმჯერად პარიზში ჩასულ ვლადიმირ მაიაკოვსკის; ისინი ხშირად სტუმრობდნენ კაფე „როტონდას“, სადაც საუბრობდნენ ხელოვნებაზე, მხატვრობაზე, პოეზიაზე.

უსაზღვრო მეგობრული სიყვარულის ობიექტი იყო ქართველი ხალხის სიამაყე, ჩვენი ძვირფასი ბატონი ლადო.

სამშობლოს ყივილმა მაინც თავისი გაიტანა და 1926 წელს ლადო გუდიაშვილი დაბრუნდა გასაბჭოებულ საქართველოში. მიუხედავად 30-იან წლებში გამეფებული დევნისა, ლადო გუდიაშვილი ჩვეული სტილით განაგრძობდა მხატვრული ტილოების შექმნას, თავის სულის წარმოსახვას ფერებით მოსავდა, მაგრამ...

აქაურმა საბჭოთა იდეოლოგიამ არ მიიღო ლადო გუდიაშვილის ხელოვნება, როგორც საზღვარგარეთ ნამყოფი ადამიანის და იქაურ კულტურას ნაზიარები პიროვნების მხატვრული შემოქმედება.

ამ ძნელბედობის პერიოდში ლადო გუდიაშვილს მხარში ამოუდგა მოხდენილი გარეგნობის, ძლიერი სულისა და ვაჟკაცური

შემართების ქალბატონი ნინო მგელაძე, რომელიც ლადოს სიცოცხლის ბოლომდე მისი ცხოვრების თანამოზიარე გახდა. რომ არა ქალბატონი ნინო, არ ვიცით, რას მოიმოქმედებდა ერთხანს სასოწარკვეთილი მხატვარი, ჩვენთვის ძვირფასი ლადო გუდიაშვილი!

ლადო გუდიაშვილის ძმის შვილიშვილი დავით გუდიაშვილი მიაბობდა: „მაშინ, ხშირი იყო შემთხვევები, როცა ლადოს და ნინოს სადილად მხოლოდ ორი კარტოფილი ედოთ სუფრაზე. თუ ვინმე მოვიდოდა ამ დროს მათთან, სტუმართმოყვარე ცოლ-ქმარი იმ დღეს შმიგრები რჩებოდა“.

ერთხელ, ჩემთან საუბარში, დავით გუდიაშვილმა გაიხსენა მხატვრის მონაყოლი: „ლადო გუდიაშვილი თავისთან დაიბარა ლ. პ. ბერიამ, და განუმარტა, თუ რა უნდა ეხატა მას.

„გთხოვთ, ვლადიმირ დავიდოვიჩ, დახატოთ საბჭოთა სინამდვილე! — აუხსნა ლ. პ. ბერიამ მასთან გამოძახებულ მხატვარ ლადო გუდიაშვილს. — უნდა დახატოთ მუშა, თუ როგორ შრომობს დაზგასთან ქარხანაში; უნდა დახატოთ გლეხი, თუ როგორ ამუშავებს საკოლმეურნეო მინდვრებს და მოჰყავს მოსავალი; ქარხანაც, ფაბრიკაც და საძოვრებიც უნდა დახატოთ! მოკლედ ყველაფერი, რაც თანამედროვე სინამდვილეა! რაც საბჭოთა ხალხის თვალწინ ვითარდება და სახეს იცვლის! თქვენი მხატვრული თემის დედააზრი უნდა გახდეს სოციალიზმის აშენება ქალაქად და სოფლად! — განუმარტა ლ.პ. ბერიამ და დაუმატა: — აი, რა უნდა იყოს თქვენი მხატვრობის მთავარი თემატიკა! მაშინ დაგაფასებთ პარტია და ხალხიც!“

„მე არ შემიძლია დავხატო ის, რაც თქვენ ბრძანეთ, — უთხრა პასუხად ლადო გუდიაშვილმა და განაგრძო: — მე, ჩემი შთაგონებით ვხატავ, ვხატავ იმას, რაც ჩემს სულიერ წარმოსახვაშია; ჩემი ხელწერით შემუშავებული მხატვრული სტილი მამოძრავებს, ჩემ მიერ არჩეულ ერთადერთ გზაზე. ამ გზიდან არასოდეს არ გადამიხვევია, და არც არასდროს ვუღალატებ არჩეულ გზას, დარჩენილი ჩემი სიცოცხლის მანძილზე, რანაირადაც არ უნდა მიჭირდეს ჩემს სამშობლოში.“

ქალბატონი ნინოს დაუღალავი შრომისა და გარჯის შედეგად ლადო გუდიაშვილს არასოდეს არ გაუგდია ხელიდან სანუკვარი ფუნჯი. ბატონი ლადო დილაადრიან შედიოდა საღებავების სურნელებით გაჟღენთილ ოთახში და მხოლოდ დღის შუქზე, დაბინდებამდე თითქმის შეუსვენებლივ შრომობდა. სულიერ შვებას გრძნობდა ყოველთვის, როცა მის მიერ გასმული ფუნჯით იქმნებოდა ტი-

* * *

1947 წელი. გაკვეთილების დამთავრების შემდეგ ჩავირბინე ხელოვნების მუზეუმ „მეტეხში“, სადაც მამაჩემი — შალვა ამირანაშვილი მუშაობდა. მაშინ მუზეუმი „მეტეხი“ მოთავსებული იყო საქართველოს მუზეუმის შენობის ქვედა ნაწილის მეორე სართულზე, სადაც რამდენიმე ოთახი ეკავა. ბავშვობიდან ნათლად მახსოვს მეორე სართულის დერეფნის იატაკზე მწყობრად დაგებული სიყვითლე-გადაკრული თეთრი კაფელი. შენობაში შესულს, შემთხვევით შემომეყარა სიძველეთა განყოფილების (სეიფი) გამგე, სასიამოვნო შესახედაობის ხანში შესული ბრგე მამაკაცი, ბატონი იროდიონ სონღულაშვილი, თავზე ზუსტად მორგებული განუყრელი ნაბდის ქუდით. მე და ჩემი ძმა ხშირად დავდიოდით მუზეუმში მამასთან და ძალაუვნებურად თანამშრომლებიც გვიცნობდნენ. ბატონი იროდიონი ხელის სწრაფი მოძრაობით წამწვდა ქეჩოში და ჩემდა მოულოდნელად შემაჩერა. წამით შემომხედა მომღიმარი გამომეტყველებითა და სიცოცხლის ხალისით აციმციმებული თვალებით. ხანდაზმულობის მიუხედავად ის იყო ბეჭებში ვაჟკაცურად გასწორებული, პორტრეტული ქანდაკების სახის უმშვენიერესი მოხუცი. ჩემთავად, ყოველი შეხვედრის დროს, მას ნამდვილად აღვიქვამდი საკუთარ პაპად. იგი დაიხარა, თმებზე ლოყით მომიალერსა, შემდეგ ხელი მხარზე გადამხვია და რომელიღაც ოთახის კარი შეაღო. ყოველთვის თვალს მჭრიდა და იმ დღესაც, ღია კარებში შეჩერებულს, თვალი მომჭრა ნათელმა სახემ ულამაზესი ქალბატონის მაკა ნაკაშიძისა. მორიდებულად მივესალმე და მამას გადავხედე: იგი საწერ მაგიდასთან იჯდა და თავჩაქინდრული წერდა.

ქალბატონ მაკა ნაკაშიძის სასიამოვნო ნაცნობობა რატომღაც გადამეზარდა დედამისის, საბავშვო მწერალ ნინო ნაკაშიძის წიგნების სიყვარულში. ქალიშვილთან სწორედ ამ ნაცნობობის წყალობით გადაკითხული მქონდა დედამისის მოთხრობები, რომელთაგან „ულუ და თეთ“ მეტად მომწონდა. ნინო ნაკაშიძესთან სტუმრად ვყავდი ერთხელ მამას, და ამიტომაც ძალიან მსიამოვნებდა მის მაკა ნაკაშიძესთან ურთიერთობა. ყოველთვის დედაშვილურ გრძნობას მიღვივებდა მაკა ნაკაშიძის სათნო პიროვნება. თვითონ მუდამ მესაუბრებოდა თავდაჭერით, თითქოს შორიდან, ყოველგვარი ემოციური გრძნობის გარეშე, მეპასუხებოდა როგორც უფროსი ადამიანი

ვიდაცის ბავშვს, რაც მომეტებულ წყენას იწვევდა ჩემში.

ცოტა ხანიც კი არ იყო გასული, რომ მამა წელში გასწორდა, საწერი კალამი მოათავსა მაგიდაზე, დაწერილ ფურცლებს ერთად მოუყარა თავი და მაგიდის შუა უჯრაში შეაწყო. შემდეგ წამოდგა და მითხრა:

— ამჯერად შინისკენ ფეხით წავიდეთ.

გამოვედით ლაღო კეცხოველის ქუჩაზე (რომელსაც ახლა ლაღო გუდიაშვილის სახელი აქვს მიკუთვნებული) და ქაშვეთის ეკლესიისკენ გავემართეთ. ქუჩაში რაღაცას მეუბნებოდა, რაც სანახევროდაც არ მესმოდა. ეკლესიის ეზოში რომ შევედით, „შენ აქ დამიცადე“, მითხრა კატეგორიულად. „არა“, ვუპასუხე თამამად, „მეც შემოგყვები ეკლესიაში!“, დავუმატე და თვალი შევაავლე მამის სახეს. „კარგი“, ჩემთვის მოულოდნელად დამეთანხმა და გარკვევით მითხრა: „ოღონდ ფეხაკრეფით, და არავითარი ხმაური არ გაბედო!“, ბრძანებით დამიბოლოვა სათქმელი. თავისქნევით დავეთანხმე და ორივე მორიდებული ნაბიჯებით ავეყვით ეკლესიის სამხრეთ კარებისკენ ამავე კიბეებს. სრულიად გასუსულებმა ნელი მოძრაობით ბოლომდე შევადეთ ნახევრადღია კარები. ფრთხილად და მორიდებითაც მივედით ეკლესიის ცენტრალურ ნაწილამდე და დავდექით ზუსტად თაღქვეშ. ნელი მოძრაობით თვალი შევაავლე ეკლესიის შიდა სივრცეს, რომლის კედლები შეფენილი იყო ახალდახერხილი სურნელოვანი თეთრი ფიცრებით. ხარაჩოებად ახუნძლული ფიცარნაგის სართულები ერთმანეთს უკავშირდებოდნენ ნახევრად დამრეცი მისადგმელი ვიწრო კიბეებით. დაფიცრულ წყობას მზერით ავეყევი მაღლა და მაღლა; ხარაჩოს ზედა ფიცარნაგზე თვალი მოვკარი კაცს, რომელიც ხელის ნელი მოძრაობით ხატავდა. წამიერ მამას გავხედე; მან კი ტუჩებთან მიტანილი საჩვენებელი თითით მანიშნა, ჩუმად ვყოფილიყავი. შავ ხალათში შემოსილ მხატვარს, ნახევართაღისებრ ჭერზე რკალი გამოჰყავდა; მეორე ხელში პალიტრა ეჭირა; იქვე იდგა მცირე ზომის კასრიც, საიდანაც სხვადასხვა ზომისა და სისქის ფუნჯისტარები იმზირებოდნენ. იმდენად მაღლა იდგა ჩემთვის უცნობი მხატვარი, რომ მის ცქერაში მოულოდნელმა ჟრუანტელმა დამიარა, გონება ფიქრით დამიმძიმდა, რაიმე ხიფათი არ შემთხვეოდა მას. მხატვარი საერთოდ ვერ გრძნობდა სიმაღლეს; ფუნჯის ყოველ მოსმაზე მოხდენილად თავს ოდნავ უკან გადახრიდა და ფაქიზი მოძრაობით გამოყვანილ შტრიხს აკვირდებოდა.

„ყოვლადწმინდა მარიამის ფრესკა!“ ოდნავ გასაგონი ხმით

წამჩურჩულა მამამ და ისევ ზემოთ მიაპყრო მზერა. ორივე, გაციებულები ვადევნებდით თვალს, თუ როგორ ივსებოდა ფერებით ღმრთისმშობლის ღვთიური სახე. ასე ხმაამოუღებლივ დიდხანს ვიდექით. მხატვარი გულდასმით აკვირდებოდა მის მიერ მოხატულ ყოველ ნაწილს; შემდეგ საღებავით გაჟღენთილი ფუნჯები წყლიან კასრში მოათავსა და ნელი მოძრაობით ჩამოსვლა დაიწყო. ფიცარნაგ სართულებს შორის ჩადგმულ კიბეებზე მხატვარი ფრთხილად და ოსტატურად მოძრაობდა. ეტყობოდა, რომ ამ კიბეებზე ასვლა-ჩამოსვლა ბევრჯერ უხდებოდა, არავითარი შიშის გრძნობა! ფეხით იატაკს რომ შეეხო, ნელი სვლით უკანდახევა დაიწყო, ისე რომ ახალმოხატული ნაწილისათვის თვალი არ მოუშორებია.

ჩვენ, მისთვის შეუმჩნეველი მოძრაობით განზე გავდექით და გზა დავუთმეთ ზურგით მომავალ მხატვარს. მხატვარი ვერც ამჩნევდა, ვინმე თუ იყო მის გარდა იქ. აღმოსავლეთ შიდაფასადს კარგა მანძილით დაშორდა, ისე, რომ ყოვლადწმინდა მარიამის ფრესკისათვის თვალი არ მოუშორებია და უკვე წინსვლა დაიწყო. აყუდებულ კიბესთან რომ მივიდა, თვალი შემოავლო ეკლესიის შიდა სივრცეს. მხატვრის თვალსაწიერში ჩვენც აღმოვჩნდით. უცებ გამოერეკა და სახეზე სიამოვნება აჭებელდა. მოგვიახლოვდა, შალვას ხელი ჩამოართვა, მე კი ღიმილით მომესალმა.

— ჩემო შალვა, მიმართა ლადო გუდიაშვილმა შალვა ამირანაშვილს, სულიერ სიამოვნებას მგერის საეკლესიო მხატვრობის შესრულება, რაც თითქოს ჩემი ცხოვრების ნაწილად გადამექცა. ალბათ ეს ასეც არის, რადგან ფუნჯის ყოველ მოძრაობაზე სიწმინდე მეუფლება და ღვთიური ძალით ვივსები. ეს ჩემგან დამოუკიდებლად ხდება, თითქოს-და ცივ მოვლენილი ანგელოზი მაძლიერებს. ვგრძნობ, ეკლესიის შიდა სივრცე როგორ ივსება ჩემი მხატვრობით, ჩემი შთაგონებით სულჩადგმული ფრესკებით. თვითონვე მამოძრავებს ის ძალა, რაც ჩემს ცნობიერებაში ვლინდება. სამუშაოს ნახევარზე მეტი შესრულებული მაქვს, ცოტაც და, მთლიანად მექნება მოხატული ეკლესია წმინდანებით, რაც ჩვენი ყოფიერების წამმართველ ძალად მესახება! ფუნჯის რამოდენიმეჯერ მოსმის შემდეგ ჩამოვდივარ ძირს და შორიდან შევცქერე ჩემს ნამუშევარს. თან, მომდევნო სამუშაოსათვის შტრიხებს ვლამბავ გონებით და შესატმასნი ფერების ტონალობას ვირჩევ. შემდეგ ავდივარ და ვაგრძელებ მოხატვას. ძნელი სამუშაოა იმ მხრივ, რომ დღეში 15-ჯერ, ან მეტჯერ მიხდება ასვლა-ჩამოსვლა. აქ, ხარაჩომსვლელს მეძახიან!

არ მწყინს, პირიქით, მიხარია კიდევ. ფიზიკურადაც გავძლიერდი. საღებავებით შემკული შტრიხები სხვადასხვა ტონალობით ჩანან ახლოდან და შორიდან. ეხატავ ისე, როგორც ჩემი გრძნობა მკარნახობს, ჩემი შთაგონებით, ჩემი სტილით...

— ნუ ჩქარობ, ჩემო ლადო, ჩამოართვა სიტყვა შალვამ, საეკლესიო ფერწერა სიღინჯეს და საეკლესიო მხატვრობის ცოდნას მოითხოვს; შენ არც ერთი გაკლია და არც მეორე. შენზე უკეთესი ფერმწერი ამჟამად არავინაა; ამ საქმეში საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის კალისტრატე ცინცაძის რჩეული ხარ; იგი ენდო შენს მხატვრულ ოსტატობას და მან მოგანდო ღვთაებრივი საქმე; საერთოდ კი, შენი ხელოვნებით ვამაყობ ყველგან, სადაც შენი ნიჭის შეფასების საშუალება მეძლევა; და მაინც, ამ ძნელბედობის ჟამს, შენს ხელოვნებას ცოტა ჰყავს დამფასებელი; მჯერა, მოვა დრო და, შენით და შენი მხატვრობით იამაყებს ქართველი ერი.

— შენი ვაჟიშვილი რა მიდრეკილებისაა, უყვარს ხატვა? — მოულოდნელი შეკითხვით მიმართა ლადომ შალვას.

— რაიმე მიდრეკილება ჯერ მაგისტვის არ შემიმჩნევია! — წყნარად მიუგო შალვამ და გადმომხედა.

— მაგის ასაკში მხატვრობით ვიყავი გატაცებული, — წარმოთქვა ლადო გუდიაშვილმა და გონებით, სადღაც, წლების მიღმა გაიხედა; ერთხანს დადუმდა კიდევ და ფიქრებში გადაეშვა; ჩვენ გაყუჩებულები, თითქმის გაუნძრევლად ვიდექით. შემდეგ შეშფოთებული გამოერკვა, ისე თითქოს ჩვენ გაგვეგოს, თუ რას ფიქრობდა, და დიდი ხნის წინ ნათქვამს მკვირცხლად დაუმატა:

— ფრესკები მაღლით მეძახიან! ალბათ, დროა, მივხედო საქმეს! და ხელის ჩამორთმევით დაგვემშვიდობა ორივეს.

ბატონი ლადო ერთწამს კიდევ მიაცქერდა ფრესკას და აუჩქარებელი მოძრაობით დაიწყო კიბეზე ასვლა. ჩვენ ერთხანს ვუყურეთ ცისკენ მოძრავ ბატონ ლადოს, შემდეგ კი აუჩქარებლად გამოვედით ქაშვეთის წმინდა გიორგის ეკლესიიდან. შთაბეჭდილებით დატვირთულები, სულიერი განცდებით აღქმული სამყაროდან უეცრად გამაყრუებელი ხმაურით სავსე რუსთაველის გამზირზე მოვხვდით.

მამაჩემი გზადაგზა მე მელაპარაკებოდა, რადგან ჩემს მეტი მსმენელი არავინ ყავდა; მე კი, ბედს მორჩილად შერიგებული, შეპასუხების გარეშე ვუსმენდი.

— თავისებური მანერის მხატვარია ლადო გუდიაშვილი; საფრანგეთიდან ჩამოსვლის შემდეგ, სადაც ქუხდა მისი ხელოვნება, საქა-

რთველოში დამფასებელი თითქმის არ აღმოუჩნდა; მისი მხატვრობის თემატიკა პოლიტიკურ სარჩულში მოაქციეს და მისი ნახატებიდან უმრავლესობა საბჭოური ცხოვრებისათვის მიუღებლადაც კი ჩათვალეს; გაივლის დრო და ლადო გუდიაშვილის დიდებულ მხატვრობას აუცილებლად ეყოლება დამფასებელი!“

და მართლაც, XX ს-ის 50-იანი წლების მეორე ნახევრიდან ერთბაშად დაიჭეჭა ლადო გუდიაშვილის სახელმა. აღორძინდა იმ ლადო გუდიაშვილის სახელი, რომელსაც ქაშვეთის წმინდა გიორგის ეკლესიის მოხატვა შუა გზაზე შეაწყვეტინეს, ფრესკები დაუწუნეს, კომუნისტური პარტიის რიგებიდან გარიცხეს და სამხატვრო აკადემიაში ლექციების კითხვაც აუკრძალეს; რაც მოხდა 1947 წელსვე. ათი წლის შემდეგ ლადო გუდიაშვილის ხელოვნება კვლავ გაიხსენეს. ამ პერიოდიდან მოყოლებული მის მხატვრულ გაღერეას მნახველი არ აკლდა: არც ხელოვნების მუზეუმის დარბაზებში, სადაც უმეტესწილ შემონახულია მხატვრის ადრინდელი პერიოდის ფერწერა და არც მისს სახლ-მუზეუმში, რომელიც ყოველდღე სავსე იყო სტუმრებით, განსაკუთრებით უცხოეთიდან.

ლადო გუდიაშვილთან მისულ ყოველ სტუმარს, გაბრწყინებული სახით ხვდებოდა მხატვრის უძვირფასესი მეუღლე ქალბატონი ნინო. იგი ყოველ დაინტერესებულ დამთვალიერებელს გულწრფელ მეგზურობას უწევდა. მოხიბლული სტუმრები აღტაცებას ვერ ფარავდნენ! ბოლოს, სტუმრებთან გამობრძანდებოდა ჩვენი ძვირფასი ბატონი ლადო, გულთბილად და ხელის ჩამორთმევით მიესალმებოდა ყველას სათითაოდ.

შემდეგ, ქალბატონი ნინოს თხოვნით, სტუმრები შემოუსხდებოდნენ დიდ ოთხკუთხა მაგიდას, რომელსაც ყოველთვის ამშვენებდა სპეციალურად ლადო გუდიაშვილის ოჯახისთვის დაწერიული და სუფრაზე ორი თეთრი ხელადით შემოდგმული ღია და მუქი შეფერილობის კახური ღვინო; ასევე: უზარმაზარი ოთხკუთხა ფორმის, კრემის ჩუქურთმებით გაწყობილი, თეთრად მოელვარე, მადისმომგვრელი ტორტი; ასევე: უშველებელი მრგვალი ფორმის, ღია ოქროსფერი ნიგვზით და ფხვიერი მუქი შოკოლადით თავმოყრილი, დანახვისთანავე დაუოკებელი მადის აღმძვრელი მეორე ტორტი; ყველგან, სადაც კი ჩასადგამი ადგილი იყო, სუფრის მშვენებას ხელს უწყობდნენ ნაირ-ნაირი ფორმისა და შეხედულობის სურნელოვანი ნამცხვრები. სამეფო სუფრა იყო გაშლილი გუდიაშვილებთან მისული განურჩევლად ყოველი სტუმრისათვის; ამას-

თან, გაოცებას იწვევდა ბატონი ლადოსა და ქალბატონი ნინოს გულწრფელი მიპატიჟება სუფრასთან და გულუხვი მასპინძლობა, რაც იმ დღიდანვე სანატრელ მოგონებად თუ სიზმრად გადაიქცეოდა იქ დამსწრე ყოველი ადამიანისთვის.

თვალნათლივ მახსოვს ბატონ ლადო გუდიაშვილთან სტუმრობა.

გაზაფხულის ერთ მშვენიერ დღეს, მე და ჩემს მეგობარს, ორ პროფესიას (ირანის ისტორიასა და მხატვრობას) დაუფლებულ მანანა გაბაშვილს, საფრანგეთიდან გვესტუმრა აღმოსავლეთმცოდნე მეცნიერი, და ლადო გუდიაშვილის ხელოვნების მოტრფიალე ფილიპ ჟინიო. მან დაწვრილებით იცოდა ქართველი მხატვრის პარიზული ვოიაჟი და ისტორიული კაფე „როტონდა“, რომელიც ევროპელ ხელოვანთა ბუდედ იყო მიჩნეული. მე და მანანა ვმასპინძლობდით პარიზელ სტუმარს. ფილიპ ჟინიო მივიყვანეთ ხელოვნების მუზეუმში: დავათვალიერებინეთ ქართული ოქრომჭედლობის ნიმუშები და ლადო გუდიაშვილის ფერწერა. შემდეგ კი, ფეხით გავუყევით ლადო გუდიაშვილის სახლ-მუზეუმისაკენ მიმავალ ქუჩას. საგამოფენო დარბაზში შესვლისთანავე ფრანგი სტუმარი გააოცა კედლებზე შეკიდულმა დიდი ფორმატის მხატვრულმა ტილოებმა. ლადო გუდიაშვილისათვის დამახასიათებელი ხელწერით შესრულებულმა ნამუშევრებმა, უსაზღვროდ აღაფრთოვანა ხელოვნების მოტრფიალე და ევროპული იმპრესიონისტული მხატვრობის შესანიშნავი მცოდნე, ფილიპ ჟინიო.

ბატონ ლადოს გამობრძანება დარბაზში და ფრანგ სტუმართან მისალმება თეატრალურ წარმოდგენას ჰგავდა. ფილიპ ჟინიომ ითხოვა, და ლადო გუდიაშვილთან ერთად კიდევ ერთხელ დაათვალიერა მხატვრის დარბაზი. ისინი დიდხანს გაჩერდნენ ამედეო მოდილიანის ორ მცირეფორმატიან ნახატთან, რომელიც 1920 წლის დასაწყისში ფრანგმა მხატვარმა უსახსოვრა ქართველ მხატვარს. უსაზღვროდ მესიამოვნა, როდესაც მოდილიანის ორ სურათთან მდგარ ბატონ ლადოს და მესიე ფილიპის ფრანგულ დიალოგს მოვკარი ყური. ისინი გულთბილად და ტკბილად საუბრობდნენ, უდიმოვნდნენ და სიტყვებით ეფერებოდნენ ერთმანეთს; ორივემ გაიხსენა ხელოვანთა საყვარელი კაფე „როტონდა“; ბატონი ლადო დიდი აღტაცებით უყვებოდა სასიამოვნო სტუმარს ევროპაში გატარებული წლების შესახებ. ჩვენ სუფრასთან ვიყავით მიპატიჟებულები და ფეხზე მდგარნი მათ ვუცდიდით. ისინი ხელიხელგადახვეულები გამოემართნენ გაწყობილი სუფრისკენ. უნებურად გავხედე ბატონ ლადოს, რომლის თვალებშიც სიამოვნების ცრემლები ლივლივებდნენ.

როგორც ყოველთვის, ახლაც მშვენიერი და დიდებული იყო სუფრა. ლადო გუდიაშვილის ხელოვნების მოტრფიალე ფრანგი მეცნიერი თვითნებურად თამადის როლში მოგვევლინა. მან ბრწყინვალე სიტყვებით შეამკო ქალბატონი ნინო და ბატონი ლადო, ქართველი ხალხი და ფრანგი ხალხი, ლადო გუდიაშვილის მხატვრობა და ფრანგი მხატვრების ხელოვნება...

გამომშვიდობებისას, მადლობის ნიშნად ფილიპ ჟინიო დაპირდა გუდიაშვილებს, როგორც კი ჩავიდოდა პარიზში, მივიდოდა კაფე „როტონდაში“ და ბურგუნდიული ღვინით შესვამდა დიდი ლადო გუდიაშვილის სადღეგრძელოს!

აღბათ, ეს ასეც მოხდებოდა!

* * *

P.S. ლადო გუდიაშვილი შალვა ამირანაშვილის შესახებ:

„მრავალი წლის მეგობრობა მაკავშირებს მე შალვა ამირანაშვილთან, დიდი სულისა და მდიდარი სულიერი კულტურის ადამიანთან...

როგორც ცნობილია, ქაშვეთის კედლის მხატვრობა არ გაუმეორებია არც ერთ სხვა მხატვარს. შალვამ მომანდო მე, აღმედგინა კედლის ეს მოხატულობანი, და ამრიგად, გასდო ხიდი ძველ და თანამედროვე ქართულ ხელოვნებაში.

რაც შეეხება ჩემდამი მის პირად დამოკიდებულებას, იგი იმსახურებს გულწრფელ მადლიერებას. შალვა მუდამ მხარში მედგა, ჩემი სიცოცხლისათვის უმძიმეს წუთებშიც კი. იგი დამეხმარა, რათა ჩემი ხელოვნება, უაღრესად პირადული და ინდივიდუალური, გამეტანა მსოფლიო სარბიელზე...“

გამოყენებული ლიტერატურა

1. შ. ამირანაშვილი, გამოჩენილი ქართველი მხატვარი ლადო გუდიაშვილი. იხ. გაზ. ლიტერატურული საქართველო, №3, 1965 წ.
2. კრებული: ლადო გუდიაშვილი, თბ., 1966.
3. ი. მოსეშვილი, ლადო გუდიაშვილი (ცხოვრება, შემოქმედება, განსჯანი), თბ., 1988.
4. М. Эбралидзе, Ладго Гудиашвили в Париже, см. газ. Головинский проспект, №21, 1990.
5. შალვა ამირანაშვილი — 110. ბიბლიოგრაფია. შეადგინეს: ლ. მელიქიშვილმა და ჯ. ამირანაშვილმა, რედაქტორი: ი. არსენიშვილი, თბ., 2009.